

MATARÓ

DESAPAREGUT

Carrers i paisatges

MATARÓ

DESAPAREGUT

Carrers i paisatges

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: març 2017

© dels textos: Nicolau Guanyabens Calvet

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda:
Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Thomas (ed.) / Fons Xavier Cateura Valls

Acrònims:

AMM - Arxiu Municipal de Mataró
ICGC - Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya
MASMM - Museu Arxiu de Santa Maria de Mataró

ISBN 978-84-16547-37-1

DL B 5059-2017

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org.

Nicolau Guanyabens

MATARÓ

DESAPAREGUT

Carrers i paisatges

 efadós®

Introducció

NICOLAU GUANYABENS

Historiador

El meu rebesavi, Nicolau Guanyabens Giralt, a més de ser mariner, metge homeòpata i músic, resulta que va ser dels primers de Catalunya a realitzar una fotografia panoràmica d'una ciutat. Va capturar el Mataró del 1865 des del terrat de casa seva en diferents plaques de vidre. Ho va fer dues dècades abans que els editors de postals s'hi posessin.

Observant la imatge en qüestió, que trobareu fragmentada entre les pàgines 12 i 15, els mataronins ens podem sentir privilegiats de tenir un certificat tan precís i tan antic de l'anatomia urbana de la nostra ciutat. Indefectiblement, aquest és el punt de partida temporal del

llibre que teniu a les mans. El punt d'arribada ens el marca la dècada dels seixanta del segle xx, la fotogrènica nevada del desembre del 1962 o la fi del regnat del blanc i negre.

Cent anys de captures que ens mostren el rostre del passat. Aquestes pàgines, amb 160 imatges, només són un modest recull pretesament representatiu dels temps, els indrets i la vida quotidiana de la gent que ens ha precedit. Com que no és –ni pot ser– exhaustiu, hi trobareu a faltar, lògicament, alguns aspectes rellevants. Amb tot, cal deixar-se portar per la llum i els detalls. No és un estudi d'història, no hi busqueu raonaments ni conclusions. Cal deixar-se portar pel primer cop d'ull, pel do de la curiositat. La força de les imatges és patent.

MATARÓ.— Vista parcial desde el Mar
L. Roisin fot. Barcelona

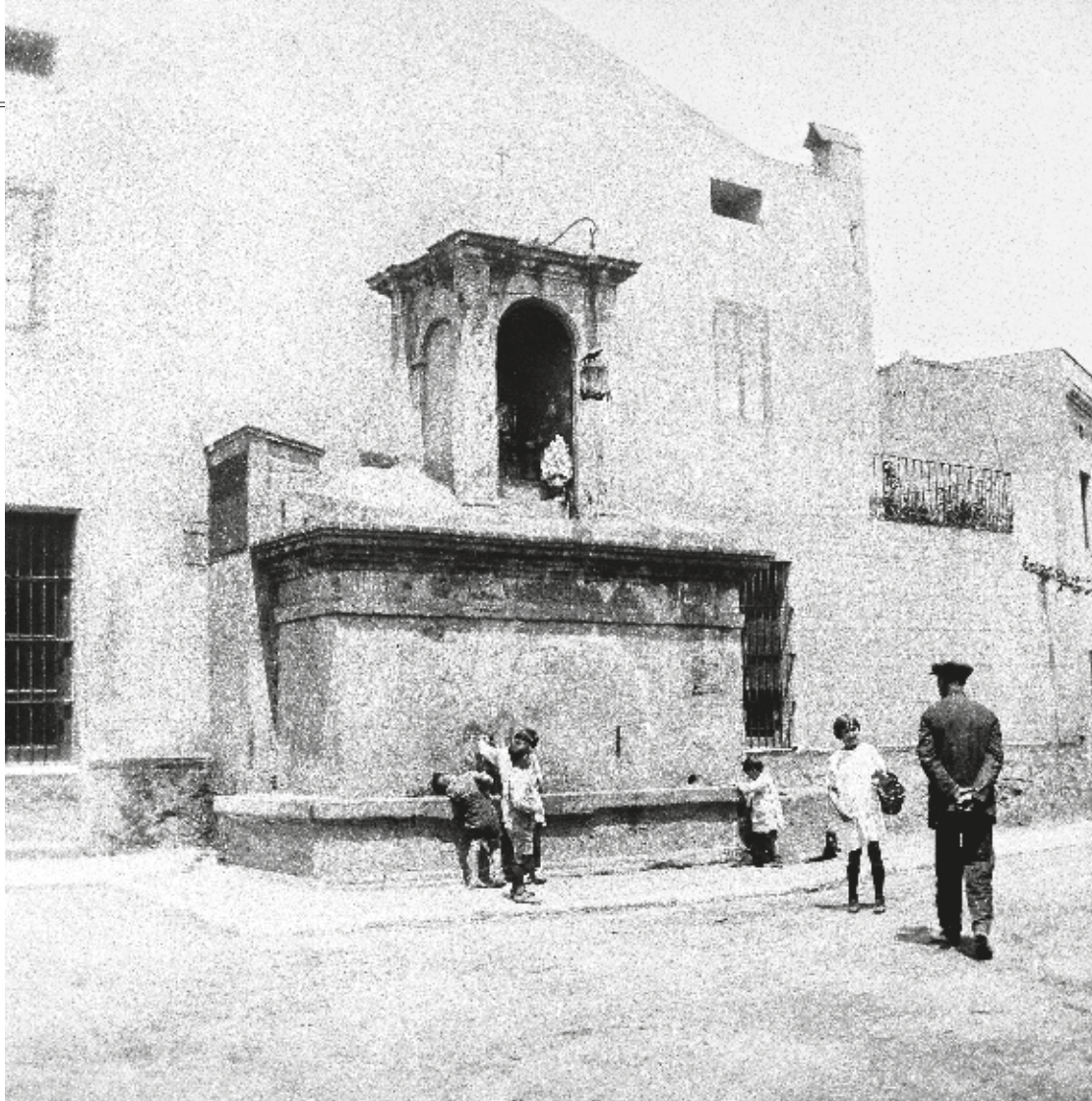

L. ROISIN (ED.) / Fons JAUME SUBIRÀ GUÉLL

FONT DEL CAMÍ FONDO

La font del camí Fondo el 1915. Construïda el 1786, era una font pública d'una certa categoria arquitectònica. El veïnat fora muralles del camí Fondo, de parcers i pagesos assalariats, creixia i les cases encara no tenien aigua corrent. Centrada en la part superior, una capella de perfils clàssics resguardava el Sant Crist d'en Fogueres, il·luminat per un esvelt fanalet.

JOAN RIBAS BERTRAN / MASMM - Fons FAMÍLIA RIBAS

L'eix principal del llibre en la disposició de les instantànies és un recorregut per tres grans àmbits de la població. La creu de terme ens dona la benvinguda al centre històric, que trepitgem des de la Rambla fins a l'escola Valldemia. La façana marítima, vinculada per sempre a la història del ferrocarril, amb planes fèrtils i una llarga costa sorrenca, ens revela un món avui desconegut: el raval mariner. Per les rondes, seguint el sentit de les agulles del rellotge, farem un trajecte per paratges agrícoles, veïnats rurals que han esdevingut barris, zones de lleure i esport, ermites...

Durant les tres primeres dècades del segle xx –la majoria de fotografies són d'aquest període–, la ciutat de Mataró viu immersa en una època de grans canvis i efervescència social i econòmica. El creixement ve de la mà del vapor, que deixarà pas al motor, de la pròspera indústria del tèxtil especialitzada en el gènere de punt, de la comercialització de la patata primerenca, de l'essencial

infraestructura ferroviària..., mentre es mantenen els tradicionals sectors artesà, agrari i pesquer en un bon nivell.

És ciutat d'ateneus i cafès, societats recreatives i assistencials, corals i orfeó, bandes musicals i teatre, festes i processons, fires i festivals... Entramat social que s'amplifica amb l'arribada de la pràctica del ciclisme, l'atletisme, el futbol, el bàsquet o l'automobilisme. És la ciutat de les Santes, dels gegants i dels capgrossos, del tramvia i dels carruatges, dels Pastorets i del Clavé, de la caserna militar i del Forn del Vidre, de xemeneies i de quioscs, de cabassos i de xarxes, de convents i de cellers... Una ciutat que feineja.

Els difícils anys de la postguerra són una etapa d'alentiment i de submissió, però també de resistència i de recuperació. Totes les facetes de la societat estan marcades pel component religiós. El creixement poblacional i urbanístic es dispara als anys seixanta. Amb la pressió immigratòria, apareixen barris allà on hi havia llogarrets de pagès. La ciutat sobrepassa les rondes i viu una època desbordant.

Les fàbriques de gènere de punt continuen essent-ne el motor econòmic.

Amb la sèrie de fotografies que presentem, podem adonar-nos de fins a quin punt s'ha produït una transformació del nostre entorn urbà i de fins a quin punt ha canviat la vida dels homes i dones d'aquest racó de món. És inevitable que el llibre ens convidi a una mirada nostàlgica del passat. Tanmateix, també pot ser una eina per eixamplar el nostre present i construir el futur.

Tota la ingent feina de recopilació i documentació de fotografies que Ramon Boter de Palau Gallifa va realitzar per a la publicació, l'any 2003, de *L'Abans: Recull Gràfic de Mataró (1865-1965)* ha estat, en bona part, la base per a la selecció d'imatges que presentem. Sense la seva dedicació al projecte i sense la generositat de les persones que van aportar, com a cedents, el seu saber, els seus records i el seu llegat gràfic, aquest llibre no hauria estat possible. Un agraïment infinit.

EIX DEL DESVIAMENT

Al centre, l'eix que marca el *Desvio*, avui, avinguda d'Amèrica, amb el revolt final que hi dona nom. La ciutat sobrepassava les rondes amb la Ciutat Jardí i la zona d'esports. Cap al 1960, es veu com, a més, sobrepassava el *Desvio* amb els barris de Cirera, Molins i Rocafonda, aquest darrer en construcció.

EL CENTRE HISTÒRIC

El llegat dels espais antics

Sobre el tramat quadriculat de l'antiga Iluro romana, es va aixecar una vila medieval de carrers estrets i traçats irregulars. El fòrum esdevingué plaça del mercat; el temple dels déus es va convertir en església. Al segle XVI, la població quedà emmurallada; tanmateix això no n'impedí el creixement. En el tombant dels segles XVII i XVIII, Mataró, ciutat barroca per excel·lència, va viure els seus anys més esplendorosos com a segona urbs del Principat. Després, la industrialització, el ferrocarril, l'Eixample i un llarg etcètera l'acabaren de configurar.

Així és com ens mostren el centre històric les imatges dels primers temps de la fotografia. Un recorregut pel llegat material i social dels que ens han precedit. La creu de terme ens dona la benvinguda. Fem via pel nus de Santa Anna, Riera amunt, pel nucli medieval de llevant i per l'eixample de ponent.

SANTI CARRERAS SAJALOLI / Fons FAMÍLIA GUANYABENS

PRIMERA PANORÀMICA

La ciutat vista en 180 graus des d'un terrat del carrer de Sant Antoni. Molt abans que els editors de postals venguessin panoràmiques, Mataró ja tenia la seva. És del 1865. Al primer quadrant, el darrere de les cases del carrer de Sant Agustí. A la dreta, la cúpula de Santa Anna. A les pàgines següents, el campanar de Santa Maria i la plaça de la Peixateria. Al darrer tram, les cases de baix a mar.

NICOLAU GUANYABENS GIRALT / Fons FAMÍLIA GUANYABENS

NICOLAU GUANYABENS GIRALT / Fons FAMÍLIA GUANYABENS